

que provoquen els sons greus de les campanes quan ho banyen tot amb el "toc" de festa major.

Vaig recollir totes les cançons tradicionals de Bagà, Sant Julià i contrades veïnes que vaig poder, estudiant i analitzant-ne les melodies, els ritmes, els girs melòdics i rítmics, els textos..., fins i tot vaig anar a conèixer els llocs esmentats, en les històries explicades de les cançons. I amb aquest material al sac s'anava omplint.

El segon pas va ser compondre la música. La música, l'art dels sentiments és un mitjà de comunicació. Des dels rituals prehistòrics fins als nostres dies, la música ens acompanya en tota la nostra vida, tant d'una forma individual com col·lectiva. Hi ha sons que quan els sentim ens evoquen altres sons que tenim guardats en la nostra memòria, però aquests sons, són sensacions, emocions

(com ara la sensació que ens pot provocar el so de les campanes). Aquests sons els reconeixem com a propis, de casa, de tota la vida. Formen part de la nostra història.

La música de la Fia-faia està composta amb aquesta idea, amb la combinació d'alguns d'aquests girs melòdics i rítmics que ja tenim en les nostres cançons antigues, tradicionals, per tant, ja els tenim en la nostra memòria. La intenció és que la música de la nostra festa ens resulti "familiar, coneguda i antiga" com la pròpia festa. També està composta amb d'altres sons creats expressament per tal que casin amb la festa.

La Fia Faia ha anat fent uns canvis a través de la història, gràcies als quals ara és viva. La seva música també ha de ser així. Ha de ser tradicional, però ha de seguir els canvis i l'evolució per tal que sigui viva en el moment present.

En la baixada de les faies, la primera melodia vol expressar la puresa, l'encesa en el crepuscle, la poesia dels focs en fila baixant la muntanya, la llum en la foscor de l'última nit més llarga de l'any.

En la segona melodia hi ha més moviment, més apropament, s'acosta. Els que baixen són portadors del foc, els que s'esperen a baix, els l'oferiran. Hi ha una espera.

La tercera melodia està pensada amb el joc del foc, amb les faies que salten, hi ha una connexió amb totes les faies de la història.

En la pujada, la música expressa l'arribada, la rebuda, la transmesa del foc sagrat. Hi ha una gran emoció quan amb l'espetec de les faies s'hi afegeix el repic de les campanes. La música fa silenci..., deixant que soni el so ample de les campanes i el crepitat de les faies.

En les corredisses, la música,

ara va més ràpida, ara va més lenta, per crear un ambient de joc. És un moment de pas, per anar a la plaça porxada.

En la rotllana al voltant del foc, la música vol expressar l'escalfor acollidora del foc comú. La crida "Fia-faia, Fia-faia, nostre Senyor ha nascut a la Paia", l'he transcrit en música, però mantenint el caràcter de crida, amb el ritme parlat, recitat, respectant aquest crit tal i com és amb l'entonació suspensiva-conclusiva.

I seguidament el ball, que significa joia, alegria i renéixer en comunitat. Cants i ballades. Un any més. És el fi de festa.

La música de la Fia Faia s'estrenà la nit de Nadal de l'any 2002 a Bagà i Sant Julià de Cerdanyola.

Neus Simon Perayre

Creadora de la nova música

DOSSIER

JOSEP UREÑA

L'Associació de la Fia-faia de Bagà i de Sant Julià de Cerdanyola

La festa de la Fia-faia és la més característica de Bagà i de Sant Julià de Cerdanyola de les que es fan per Nadal; és l'única que es conserva del solstici d'hivern, i fins fa pocs anys era molt desconeguda, fins i tot dins de la nostra comarca. Després d'un llarg procés, el mes de novembre de 2010, finalment, el Govern de la Generalitat de Catalunya nomena la **Fia-faia** com a **Festa Patrimonial d'Interès Nacional**.

A Bagà, fins l'any 1969, la festa de la Fia-faia pràcticament no necessitava una "organització" com podem pensar actualment en qualsevol festa: tothom sabia el que havia de fer. La quitxalla sortia al carrer, davant de casa seva, amb les faies i, a toc d'oració (a les 7 de la tarda) s'encenien i corrien carrer amunt i avall i

saltant sobre el foc fins que es consumien. Una de les proves de la no organització és la manca de programes editats anteriorment a aquesta data, així com la nul·la despesa que ocasionava a les arques municipals.

A partir de la data esmentada, per iniciativa del senyor Joan Pardinilla, l'Ajuntament, amb bon criteri, va instaurar el concurs de Fia-faies per salvar la pervivència de la festa, ja que corria el risc de desaparèixer per la poca quitxalla que en cremava. És aquí on ja es comença a necessitar una mínima organització, de la qual es fa càrrec l'Ajuntament, junt amb la Comissió de Festes, i conseqüentment, es comencen a generar un seguit de despeses derivades del concurs: edició de les bases, premis, records de participació, etc.

Gràcies a la competitivitat del concurs, la festa va tornar a reeixir amb una certa força i cada any s'anava incrementat el número de faies, cosa que va guanyar en espectacularitat, però també va tenir l'aspecte negatiu que va perdre l'encant que tenia fer la crema pels carrers de la vila, ja que es concentrava la crema a la plaça Catalunya, i es van començar a confeccionar fia-faies enormes que no tenien cap sentit de ser. El concurs va celebrar-se fins l'any 1986.

A partir del 1987, l'Ajuntament va creure que l'objectiu que s'havia marcat en instaurar-se el concurs, mantenir la festa perquè no s'arribés a extingir, estava acomplert, i en aquella edició ja no es va portar a terme, tot i que s'ha mantingut fins avui

dia el detall de donar un record de participació a tota la mainada que crema Fia-faia. L'organització de la festa des d'aleshores és a càrrec de l'Ajuntament, tot i que hi col·laboren altres entitats.

El setembre de 1990, la regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Bagà, en una reunió amb totes les entitats del municipi, va presentar un projecte per reformar aquesta celebració, ja que creia que era un bon moment per introduir-hi canvis i adaptar-la als nostres dies. La consciència i la necessitat que la Fia-faia requeria una reforma era compartit per diferents sectors del poble; s'havien d'introduir canvis, però no se sabia ben bé com fer-ho.

Ja feia un parell d'anys que es mantenien converses amb gent del món de la cultura popular per

veure quins aspectes es podien modificar, recuperar o introduir per tal de donar un nou caire a la festa: més espectacularitat, més autenticitat, més participació i difusió, etc.

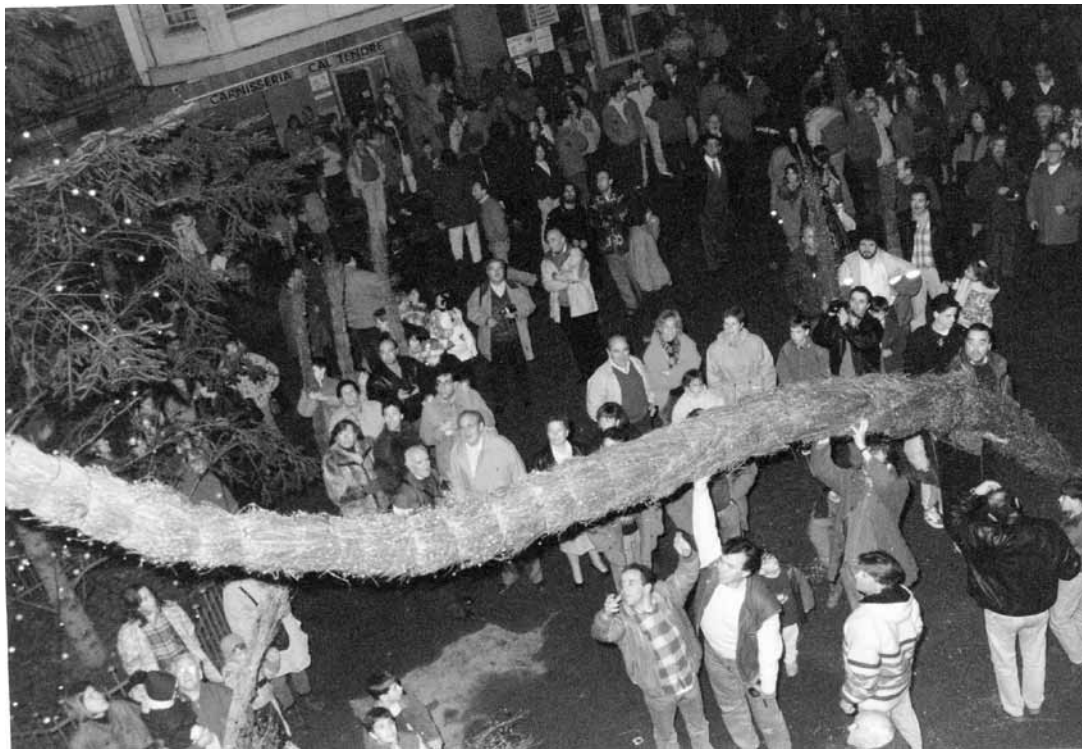
Aquell mateix 1990 es van introduir algunes reformes molt tímides, algunes de les quals es contemplaven en el projecte que s'havia presentat des de l'Ajuntament. El Grup d'Esplai Bastareny va organitzar un taller de confecció de fia-faies per a la mainada, i aquest punt, més tard, va ampliar-se amb la implicació de l'escola Galceran de Pinós, l'AMPA i el Club de Jubilats Sant Jordi. El mateix 1990, es va fer un foc de camp a la plaça Catalunya i, un cop acabada la crema de les fia-faies, es van fer torrades amb allioli de codony per a tothom. Actualment aquest aspecte també es manté, però en lloc de torrades es dóna coca.

A partir d'aquesta data va anar creixent un neguit per tal d'anar revitalitzant la festa, intentant la implicació d'altres sectors de la població que no fossin només els nens, pel risc de convertir-se en una festa infantil.

El 1998, amb la creació de l'Associació Medieval de Bagà, l'Ajuntament li demana la seva col·laboració i aquí s'incorpora la figura dels Senyors de Faia, acompanyats dels Barons de Pinós i el seu seguici. Mitja hora abans de la crema es fa una teatralització de l'arribada dels Senyors de Faia que, a toc d'oració, són els encarregats de donar el foc a les autoritats i a la resta de població. Amb aquesta nova introducció, creix la necessitat d'una major organització i coordinació per tal que cada aspecte de la festa es desenvolupi amb normalitat i en el seu moment just.

El 17 i 18 de novembre de 2001, l'Associació Medieval de Bagà, després d'unes consultes prèvies amb el Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana, els Ajuntaments de Bagà i de Sant Julià de Cerdanyola i el Consell Comarcal del Berguedà, decideix organitzar unes *Jornades sobre la Fia-faia i les festes del foc*.

En aquestes jornades, per primera vegada hi ha reunits representants dels dos municipis, Bagà i Sant Julià de Cerdanyola,

Faia llarga, presentada a l'època del concurs. AUTOR: FRANCESC CABALLÉ

Recreació dels senyors de Faia, rebuts a Bagà. AUTOR: XAVIER PEDRALS

i en la presentació, aprofitant la presència del regidor de Cultura de Bagà, de l'alcalde de Sant Julià de Cerdanyola, de la presidenta del Consell Comarcal del Berguedà, d'un representant del Departament de Cultura de la Generalitat i jo mateix com

a coordinador de les jornades, vaig aprofitar l'avinentesa per sol·licitar la col·laboració de tots perquè la Fia-faia fos declarada Festa Tradicional d'Interès Nacional.

En aquelles jornades, entre altres ponents, l'historiador baganès, Xavier Pedrals, va presentar una ponència sobre la festa de la Fia-faia, exposant els orígens de la festa i possibles propostes de canvis basades, sempre, en l'estudi històric de com havia estat la celebració antigament. En les conclusions, es va debatre la proposta, que va ser molt ben acollida per tothom.

A partir d'aquí, després de dues reunions, una a Bagà i una altra a Sant Julià de Cerdanyola, es van donar a conèixer les propostes a la població i es va començar a posar fil a l'agulla per tal de deixar enrere la festa tal com s'havia desenvolupat últimament als dos municipis i encarar-la de cara al futur.

En tan sols un mes la festa va agafar una nova embranzida i un canvi radical en la seva organització. Aquell mateix any 2001, ja es va recuperar la baixada de faies, tant a Bagà com a Sant Julià de Cerdanyola, i aquest nou element va ser acollit amb eufòria per tothom.

En el cas de Bagà, l'organització de la baixada de faies va ser

assumida per la UEC de Bagà. La resta d'aspectes de la festa continua a càrrec de l'Ajuntament. A banda de la recuperació de la baixada de faies, aquell any es va diversificar l'espai festiu: la crema de faies comença a toc d'oració a la plaça Catalunya, amb l'arribada dels fallaires, que són els encarregats de repartir el foc a la resta de la població, i tot seguit es desplaça cap a la plaça Porxada on es clou la crema i es reparteix la coca amb allioli de codony.

A començaments del 2002 va néixer l'Associació de la Fia-faia de Bagà i de Sant Julià de Cerdanyola, en la qual estan representats els dos municipis, el Parc Natural del Cadí-Moixeró i diversos membres de diferents entitats culturals i esportives. L'Associació és l'encarregada de coordinar, conservar i potenciar la Fia-faia que se celebra la vigília de Nadal, i facilitar el seu estudi i divulgació. Així mateix, és la responsable de fer la sol·licitud a la Generalitat per tal que la festa de la Fia-faia es reconegui com a Festa Tradicional d'Interès Nacional. D'altra banda, l'organització de la festa a cada municipi va a càrrec de cada Ajuntament.

I és llavors quan es va iniciar la tramitació de l'expedient per demanar que la Fia-faia

fos declarada Festa Tradicional d'Interès Nacional, la màxima categoria fins aleshores. En aquest sentit, aquell any 2002 es van fer tot un seguit d'actuacions per donar-la a conèixer: es va fer una demostració de confecció i crema de fia-faies al Saló Internacional del Turisme de Catalunya, es van editar les ponències de les *Jornades sobre la Fia-faia i les festes del foc*, es va participar a les *Jornades de les Festes del foc dels Pirineus* a Les (Val d'Aran), i ja en la festa de la Fia-faia d'aquell any es va estrenar la música i la dansa, fetes per la Neus Simon, i que són comunes als dos municipis.

La música consta de tres melodies diferents, una per a la baixada de les faies, una per al desplaçament i crema i la dansa final. No cal dir que els pobles s'han fet seva la música i la dansa i, en el cas de Bagà, l'Esbart Cadí és l'encarregat d'obrir el ball i de fer-hi participar tothom.

El 2003, la tramitació de l'expedient va restar aturada, ja que el Parlament de Catalunya va paralitzar tots els nomenaments de les festes que estaven en procés fins a l'aprovació d'un nou Decret que regulés amb més precisió els requisits que calien per obtenir el reconeixement. El nou Decret no es va aprovar

fins a l'octubre de l'any 2006. Aleshores es va tornar a insistir en el nomenament, però demanant la nova categoria de Festa Patrimonial d'Interès Nacional, així com el reconeixement de la construcció de les fia-faies com a element festiu patrimonial d'interès nacional.

Durant aquests anys de paralització, l'Associació va anar recopilant més informació per ampliar l'expedient, i els elements recuperats de la festa s'han anat consolidant: la baixada de faies, la música, la dansa, el toc de corn... L'any 2006, l'historiador Xavier Pedrals, també membre de l'Associació, va rebre el Premi Valeri Serra i Boldú per l'estudi sobre la Fia-faia, que va editar l'Abadia de Montserrat: *La Fia-faia: ancestral, màgica, única*; en aquest treball, una ampliació de la ponència presentada a les jornades del 2001, recull tots els elements que s'han anat recuperant des d'aleshores, i n'explica els seus fonaments històrics.

A Bagà, en l'última edició de la festa, ja es van poder veure algunes fia-faies penjades als balcons uns dies abans de la celebració; és una antiga tradició que, de mica en mica, també es va recuperant.

Finalment, com s'ha dit, el novembre del 2010, després de la pressió continuada de l'Associació de la Fia-faia i dels alcaldes de Bagà i de Sant Julià de Cerdanyola, el Govern català va aprovar incloure la festa de la Fia-faia de Bagà i de Sant Julià de Cerdanyola dins del Catàleg del Patrimoni Festiu de Catalunya i declarar-la **Festa Patrimonial d'Interès Nacional**, la màxima categoria que s'atorga a Catalunya.

No cal dir que totes les persones que hem treballat des de fa molts anys per obtenir aquest reconeixement ens sentim molt joiosos de què finalment s'hagi assolit, i que la nostra aportació hagi servit per enriquir la festa amb tots els elements que s'han anat recuperant i consolidant, cosa que ha ajudat a divulgar-la i potenciar-la.

Aquest reconeixement encara ens esperona més per tal de continuar amb la nostra tasca i no descartem demanar un reconeixement superior en un futur.

Josep Ureña i Llitjós

President de l'Associació de la Fia-faia de Bagà i de Sant Julià de Cerdanyola

---

DOSSIER

IMMA CASALS

Nit de Nadal

Al meu petit poble de Sant Julià de Cerdanyola, com a la veïna vila de Bagà, durant la nit de Nadal celebrem la festa de la Fia-faia. Aquesta tradició, que fins les darreres dècades commemorava el naixement de Jesús, ve de temps immemorial, i els estudiosos expliquen que és un antic ritual pagà de culte al sol del solstici d'hivern.

Al llarg del temps deu haver experimentat diferents canvis:

segons l'època, cristianització, guerra i postguerra, (s'havia arribat a fer d'amagat), segons les inclemències del temps (que es feia a l'era de casa) i darrerament, cap als anys seixanta, trobaríem la incorporació o reincorporació de les nenes a la crema, però malgrat el pas del temps i els canvis que s'hagin pogut produir, estic segura que el fet principal "cremar les faies", s'ha mantingut sempre.

Els protagonistes principals d'aquest dia són els fallaires –nens, nenes i joves–, no obstant la tasca prèvia de preparació de les faies, recau, gairebé sempre, en els més grans de la casa: els avis, que reviu en els dies en què ells també la cremaven i que, segurament encara hi tornarien, fan memòria de quan els seus avis els preparaven la seva, i expliquen amb nostàlgia les anècdotes i els fets que ells van viure.

La recollida comença uns mesos abans, quan l'herba ja és seca, i, a voltes, els més petits acompanyen als grans a buscar-ne. Una vegada a casa es deixa en un lloc sec fins a la seva construcció, treball que sol fer-se uns quants dies abans de la crema.

Per fer la Fia-faia, a Cerdanyola, és necessari un bastó o bé un aspre –ànima–, que aproximadament mesura un terç de la llargada de la faia. Aquesta ànima es situarà a